

Daklozenregisseur uit LA maakt voorstelling in Gent

Dankjewel! Merci! Thank you!

by Nieuwpoort Theater

13/03/2007 (13:13)

Voorstelling rond het thema 'leg(a)al/illeg(a)al'. Hoe manifesteren legaliteit, illegaliteit en de dunne grens daartussen zich in het dagelijkse leven en zijn complexe systemen? Een gesprek met John Malpede, Geert Six en Geert Opsomer

Het project Legal•Illegal is een bijzondere ontmoeting tussen Los Angeles Poverty Department, de Unie der Zorgelozen en Nieuwpoorttheater. Hoe kwam die ontmoeting tot stand?

Geert Opsomer: Voor mij begint dit verhaal al vóór mijn periode in Nieuwpoorttheater. In 1993 organiseerde ik in Brussel een bijeenkomst met mensen uit de Verenigde Staten, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, België en Nederland, rond de centrale vraag: "Hoe kan je de beleving van een stad documenteren, en hoe vertaal je die naar het theater?" (City of cultures ism. Vlaams Theater Instituut). Tijdens dat gesprek hoorde ik voor het eerst over het werk van John Malpede en besepte dat hij aan de tafel ontbrak.

Eén van de methodieken die we sinds 1999 uitwerkten binnen Nieuwpoorttheater is het Openbaar Onderzoek. We nodigden mensen uit, verzamelden hun verhalen en ervaringen en gebruikten die als basis voor creatie. In die context nodigde ik Geert Six ook voor het eerst uit. Ook John vertrekt vanuit dezelfde soort materialen. In zijn werk probeert hij het begrip 'documentair theater' te herdefiniëren.

De laatste jaren trad ook een ander aspect op de voorgrond binnen het werk van Nieuwpoorttheater: de vraag naar de grenzen van democratie. Een voorstelling als Coupe d'état (2006) bijvoorbeeld, die peilt naar de verrechtsing binnen de maatschappij, maar ook vroegere projecten zoals 'Kein Mensch ist Illegal'(2004). Dat was overigens de eerste keer dat we samenwerkten met mensen zonder papieren, waarvan er nu nog een aantal rond Nieuwpoorttheater actief zijn. Toen werd heel duidelijk hoe groot de spanning soms is tussen het theater en de ervaringen van mensen daarbuiten. We beseften toen hoe moeilijk het is om niet in het hokje te worden geplaatst van het pure sociaal werk. Het blijft belangrijk om een stem te hebben binnen de kunsten.

Hoe raakte de Unie der Zorgelozen betrokken bij Legal•Illegal?

Geert Six: Het basiswerk binnen de Unie der Zorgelozen vertoont veel verwantschap met dat van John in Los Angeles. Maar de context en de

methodiek zijn verschillend. Dat maakt deze samenwerking heel boeiend. Binnen ons werk vertrekken we van de mensen zelf – ook mensen die maatschappelijk buitenstaanders zijn. We verkennen samen onze volkscultuur en zoeken manieren om die opnieuw actueel te maken. De politieke en sociale vraagstukken komen tijdens het werkproces bovendrijven. John vertrekt net van die kwesties en tracht ze om te zetten in spel. Dat biedt het voordeel dat je de politieke retoriek veel directer kan hanteren. En de persoonlijke ervaringen komen onderweg ook op tafel terecht. Op die manier kan je getuigenis afleggen van je eigen geschiedenis. En het publiek daarmee uitdagen.

John: ‘Getuigenis afleggen’ is een belangrijke notie. De huidige missieverklaring van LAPD is werk creëren dat de ervaringen van mensen verbindt aan hun sociale omstandigheden. In dertig jaar tijd is de situatie in de VS veel ernstiger geworden – of dat lijkt alleszins zo. Dus we vertrekken vanuit mensen die getuigen van het optreden van de overheid, en dat blijkt in verbinding te staan met de ervaring van mensen in Los Angeles en daarbuiten. Ook in dit project is het boeiend om te zien hoe die verbanden ontstaan voor de spelers, en hoe bepaalde vraagstukken de kop opsteken.

Geert had het al even over de ‘grenzen van de democratie’. Kunnen jullie iets meer vertellen over de thema’s die aan bod komen in Legal•Illegal?

John: Voor mij gaat het project over ‘vermiste personen’, of met andere woorden, over datgene wat zich afspeelt in de marges van ons welberegeld systeem. Wetgeving en justitie slagen er niet in de volledige landkaart te overspannen. Bepaalde activiteiten spelen zich af in de openbaarheid en andere in de spleten en kieren van het sociale of rechtssysteem.

Veel materiaal voor de voorstelling wordt geput uit de zogenaamde ‘war on terror’. Onder het mom van terreurbestrijding wordt de politieke landkaart volledig hertekend, bijvoorbeeld door aanpassingen in internationale verdragen of de Amerikaanse grondwet, die de ‘strijd’ moeten vergemakkelijken. We ontdekken parallellen met andere ‘Catch 22’-toestanden, zoals de situatie van de Roma in Gent of het Belgische migratiebeleid.

Via een aantal ondervragingshandboeken van de CIA willen we het ook hebben over de wrede wetenschap die ontwikkeld werd rond psychologische foltering, die – zo wordt beweerd – illegale foltertechnieken vervangt. Die technieken worden ook in andere systemen toegepast. In een improvisatie rond ‘stressposities’, één van die ondervraagtechnieken, bleek dat drie van onze spelers persoonlijke ervaringen hebben met isolatie binnen het psychiatrisch systeem of de psychiatrische vleugel van het strafrechtssysteem. Dan beschik je opeens over veel meer ervaring en deskundigheid dan je in eerste instantie zou denken.

Feitelijk materiaal en de persoonlijke ervaringen van mensen zijn niet

meteen een evident vertrekpunt voor een voorstelling. Hoe ga je daarmee aan de slag?

John: In de LAPD-productie 'Agents & Assets' gebruikten we één document, een parlementaire hoorzitting over drugsbestrijding, in zijn geheel als tekst voor de voorstelling. Die tekst werd vertolt door mensen die in feite het onderwerp zijn van die problematiek. Dat is de meest pure presentatievorm van het materiaal. Die tekst becommentarieert zichzelf. Agents & Assets vertelt over de CIA, over oorlogsfinanciering en drugsmokkel, maar is ook een metafoor voor de vernietiging van de Afrikaans-Amerikaanse gemeenschap in de VS gedurende de laatste 400 jaar. Zo wordt de werkelijkheid een krachtige metafoor.

Voor Legal•Illegal gebruiken we bijvoorbeeld anderhalve bladzijde uit het 'Human Resources Exploitation Training Manual' van de CIA, als inleiding voor een cursus ondervraagtechnieken. Die tekst legt uit dat de technieken kunnen worden toegepast op vijandelijke soldaten, verzetsstrijders, illegale immigranten en vluchtelingen. Even verder wordt vermeld dat dit niet verkeerd begrepen mag worden als foltering. Foltering is een techniek die – volgens het handboek – door de Fransen werd gebruikt in Algerije, en feitelijk heeft bijgedragen tot het verliezen van de oorlog. Dat materiaal vertelt zijn eigen verhaal.

Geert S: Binnen het werk van de Unie der Zorgelozen is anekdotiek soms een valkuil. Zelfs in Coup d'état moesten we opletten voor de anekdote van de 'extreemrechtse'. In een voorstelling als Agents & Assets overstijgt je het anekdotische karakter van het tekstmateriaal, nét door de aard ervan. De metafoor is zo sterk omwille van de mensen die hem belichamen.

Geert O: Als een politicus een speech als in Agents & Assets uitspreekt buiten de politieke context, in dit geval het Amerikaans Congres, dan wordt dat een readymade, zoals Marcel Duchamp objecten in een museum plaatste. Zo creëer je ruimte voor reflectie. In Agents & Assets is niet alleen de taal de readymade, maar ook de mensen die ze articuleren. In een maatschappij die de laatste dertig jaar zo sterk evolueert, is het belangrijk om niet te blijven steken in anekdotiek, en in zwart-witte tegenstellingen.

De mensen die aan de voorstelling meewerken hebben heel uiteenlopende achtergronden. Hoe betrek je hen op het gevonden tekstmateriaal?

Geert S: Sommigen zijn vanuit hun eigen bezigheden al erg betrokken op het materiaal, zoals Rein of Pjotr, die actief zijn binnen het vredesactivisme. Anderen kennen de 'war on terror' enkel van de televisie of uit de krant. Omdat dat grote verhaal in Europa op het eerste gezicht minder aan de orde is, moet je die strijd linken aan onze leefwereld.

In dat opzicht is onze eigen geschiedenis heel belangrijk. Gisteren ontstond er een gesprek over de Tweede Wereldoorlog. In de jaren dertig werd er in België

een immigratiewet gestemd die nog steeds ongewijzigd is. Maar in 1938 werd ook een jodentransport tegengehouden en bevrijd. Dat transport liep min of meer langs de zelfde spoorwegroute als de Amerikaanse wapentransporten richting Irak. Die verdoken activiteit werd in 2003 in de openbaarheid gebracht dankzij een aantal succesvolle trainstopping-acties.

John: De persoonlijke betrokkenheid zoek je niet alleen op bij de spelers maar ook bij het publiek. Als je hoort hoe José Padilla in de VS drieënhalf jaar in eenzame opsluiting heeft doorgebracht, en je hoort Ricky, één van de acteurs, vervolgens vertellen over zijn 72 uren in isolatie, dan wordt de afstand opeens veel kleiner. Zolang die verhalen veraf worden gehouden, raken ze je niet. Door het persoonlijke wordt de relatie die je er als toeschouwer mee aangaat opeens werkelijk. Je wordt tot getuige gemaakt van de ervaring van iemand anders en aangesproken om je daartoe te verhouden.

PRAKTISCHE INFO

SPEELDATA LEGAL_ILLEGAL

wo 21 t.e.m. za 24 maart 2007

wo 28 maart t.e.m. za 31 maart 2007

LOCATIE

Voormalig belastinggebouw

Poel 14

9000 Gent

INFO EN RESERVERING

Nieuwpoorttheater

T 09 223 00 00

www.nieuwpoorttheater.org